

Landesbibliothek Oldenburg

Digitalisierung von Drucken

Nicolai Hieronymi Gvndlingii J. C. Ivs Naturæ ac Gentivm

Gundling, Nicolaus Hieronymus

Halæ Magdebvrgicæ, 1736

Cap. XII.

urn:nbn:de:gbv:45:1-208

§. LVII.

Eiusmodi pactum ratione obligationis vnum est, nec secundum rationis principia aliquid inter pactum & contractum differentiae deprehenditur: quod infra, ubi de pretio rerum differemus, clarius fiet. Sed fecerunt tamen variae relationes & commutationum modi, secundum intentionem paciscentium diuersi, vt variae diuisiones inualescerent. Hinc tot contractus, hinc pacta coorta sunt *personalia, realia, promissoria, liberatoria, renunciatiua, affirmatiua, negatiua, detrahentia, adiucientia*, cetera. Quis enim omnes denominationes externas, hoc loco censebit inculcandas?

conf: Gribneri princ: iur: pp: nat: l. 1. c. 7. §. 1. l. 4. c. 3. §. 2. add: Brenneiseni D. de multibus pactorum iuris Rom: diuisionibus in suis Germania Hal: 1696.

CAP. XII.

DE EFFECTV PACTORVM
SEV CONVENTIONVM IN STATV
LIBERTATIS ET INTER
GENTES.

§. I.

Sed forte non obstringuntur pactis suis in libertate naturali viuentes, quam quoad videntur ipsis vtilia? Ita *Carneades* vulgo rationes subduxisse fertur;

I 4

tur;

tur: ita forte nostra aetate nonnulli rationes subducunt, adeoque, quidquid de pactis a nobis propositum est, ad priuatæ conditionis homines restringunt.

§. II.

Enim vero, quemadmodum ii, qui in libertate aetatem agunt, ratione præditi sunt, & ratio autem pacem quaerendam omni modo dicitur; ita non video, quo obtentu ab vinculo, quo ipsimet sese obligarunt, immunes esse velint, posteaquam se obligarunt, hoc est, de sua libertate aliquid adimentes in alterum transfulerunt.

§. III.

Id fateor, non esse in his terris superiorem, qui ad seruandam fidem paciscentes compellat. Sed viuit tamen DEus, qui, quod per rationem priuatis hominibus reuelauit, reuelat quoque libertate fruentibus & in naturæ statu existentibus. Exempla in contrarium allata non probant, quid fieri debeat, sed quid fiat.

Confer, quæ disserit *Petrus Bælius* in Dictionario critico sub voce *Agefilaus*.

§. IV.

Vt vero vniuersis & singulis DEus censetur irasci, qui, quod sapienter dicitur,

stat, non exsequuntur; ita DEVM sine dubio iratum habebunt, qui sic a ratione recedunt, etsi nullo humani imperii vinculo constringuntur.

§ V.

Ergo & his applicanda erunt, quae de pactorum natura in genere adfirmavimus.

§ VI.

Et adfirmavimus autem, promissa plena, absoluta atque acceptata naturaliter ius transferre, etiam, si quid sine CAUSSA promissum. Qui negant, reges & gentes his teneri, nesciunt sane, quid loquantur. Ipsi Principes nunquam fere & nusquam omnem adeo pudorem deponunt, ut interdum eruditi; observandumque hoc loco, causam promittendi non semper deesse, sed occultari haud raro; nec, si deesset, haberet promittens, quod occineret exi-
genti.

Principes pacta violenter naturaliter recipere repugnant, ab eo quod graviter peccant contra iustitiam intrinsecam et moralitatem, ut non nec superiorum hominum nec Deum haberent iudicem eiusmodi facinorosi. Sed enim ipse promittens quatenus se obligare debet ad agendum a se ipsum mortem, in se resistantem. Haec naturalis principia in revelatione nostra merito confirmantur.

Confer. Grot. lib. II. cap. XIV. §. 4.

§ VII.

Duntaxat quaeritur, an seria & plena sit promissio, nec acceptatio itidem plena deficiat? Neque enim Carolus V. vere promisit Francisco I. Galliarum Regi Mediolanensem Ducatum roganti,

I 5 quan-

quando eodem sese desiderio teneri respondit Legato, qui ipsius Rex ac Dominus. Traditur hoc ab *Vlloa* aliisque, vitæ Carolinæ scriptoribus. Nec ignotum, Ferdinandum Catholicum negasse, Carolo VIII. fuisse promissum, Regem Neapolitanum a se iri desertum. Substitisse rem in meris deliberationibus, nec ad colophonem eas fuisse unquam perductas: tractatus autem pacti, seu fœderis obligantis naturam nondum habere. (Marian. Lib. XXVI. c. 7.) Similia Galli obuertere Hispanis, cum Westphalicas pacis tabulas, a Seruientio demum subscribendas, rumpebant; causati, imperfectum censerent, cui aliquid desit: ut omittam, quæ de *verbis honoris* late disputantur a *Thomasio* in dissertat. de obligatione ex promissione rei incertæ §. 25. seq. Achabi responsum Benhadado datum pressius examinante, varique de promissione *generali* themata & ratiocinia afferente. Simile promissionis vagæ exemplum occurrit apud *Suritam* & Patrem *Danielem* in *historia Caroli VIII.* p. m. 1643. qua se obstrictum negabat Ferdinandus Arragonius in transcursu Clercierio de partiendo Neapolitano regno nonnulla insinuans.

§. VIII.

De ACCEPTATIONE nemo est, qui dubitet, quin illa in pactis Rerum-publicarum ac Principum primario sit consideranda, ceu in promissionibus hominum singularium. Ex quo deducitur, POLLICITATIONEM veluti promissionem imperfectam in statu libertatis firmæ obligationis vinculo destitui: quidquid hic Grotius de obligatione *pollicitantis* interna in contrarium molitur *Lib. II. Cap. XI. §. 3.* Quamdiu enim non inuenitur, qui acceptet, non comprehendendo, quomodo quis obstringatur ad eandem semper sententiam retinendam. Constantia, quæ flagitatur, nescio, quid sapiat Stoici: quod Franci Hispanis exprobrabant, multum de ipsorum instabilitate loquentibus, cum bellum continuandum censerent, & pacis foedus Monasterii coeptum respuerent. Sicuti enim priuati in œconomicis rebus sapius mutant animum; ita Principes ac populi in administrandam cum iudicio rempublicam incumbentes prioribus sese cogitationibus alligari vix patiuntur; atque tam diu facultatem mutandi animum retinent, quamdiu nemo ius delatum, conspirante in idem placitum consensu, acquisiuit.

§. IX.

§. IX.

Eadem VOTORVM, vt licitorum ratio est, quæ hisce in terris nemo acceptat. Apud *Judeos* summus sacerdos inueniebatur, qui, quod Deo gratum acceptumque significabat, ac significare poterat. Quæ vero a summo Numine præcepta, aut serio commendata, sine VOTO sunt obseruanda: vt *ta*ceam, ambigi adhuc, an *Ma*iestas diuina ferat, vt secum aliquis mortalium paciscatur: de quo dispiciant, qui possunt, & causas habent dispiciendi. Si qui Principes vota soluerunt Deo, quid? quod sanctis nuncupata, ceu *Philippus II.* templum *Laurentio* sacrum in *Hispania* exstruxit, quia fanum eiusdem in obsidione *S. Quintini* subruit, eorum tribuendum *religioni* est, cui hac parte melius obsecundant, quam *Cæsar*, qui *Joui* *Capitolino* æs subiecit clanculum pro auro, cauillatus, Jouem non tam indigere rutilante metallo, quam sese, qui ære alieno aliisque necessitatibus valide foret pressus: quo mentem profanam perspicue detexisse creditur. Sed constat de cetero, necessaria *raro*, quæ fieri nequeunt, *frustra*, quæ possunt, plerumque *inutiliter*, aut *temere* voueri: vouentesque interea ignorare, placeant ne Deo

ictum non est pactum
quoniam acceptatio
be non est certa, nisi
per reuclationem ex ore
sunt declaratur. Extrin
cipio socialitatis bene
fram quos nequid vo
tum esse pactum que
nam ante eo omnia
confiteri possunt in
fortitate. Nec commisi
ne nec omissione eius
ben pax externatur
tur stabilitur. Imo
hic qui placet non est
referendus ad doctrinam
de pactis, sed vnice
ad theologiam moralem

Deo votis promissa ? aut vane sapius cogitare eosdem, placere ista, quæ maximam partem sunt inepta, superuacua, temeraria, immo quandoque *scelestæ*. Quorum inanitatem si quis resciscat, merito ab eorum implemento abstinet, eique perperam vitio vertitur, quod voto non stet. Saltem eam in rem nullius indulgentia ac remissione indiget, sed sine crimine ab huiusmodi vinculo se ipsum liberat. Quali cognitione si polluisset Casimirus, Poloniæ Dux, monasticæ vitæ simulatque castitatis voto repudium mittens, non sane habuisset Romanus sacerdos, nec quisquam alius, quod ipsi exprobrasset. At enim intererat quoque Pontificis, ne votorum firmitas labasceret, vt qui iterum votis exsoluere Reges potest; idque is sine insigni emolumento vix præstat. Ac constat sane, ipsum Rudolphum Habsburgicum Romaniam & Boloniam in ius Papæ transcripsisse, ne expeditionem bellicam in terram sanctam suscipere cogeretur, cui rei perficiendæ is sese voto obstrinxerat solenni, a quo eum penitus immunem pronuntiabat Nicolaus IV. Pontifex.

§. X.

Quæ porro de *acceptatione* inter gen-

gentes occurrunt species dubiæ, non tam ad quæstiones iuris, quam facti pertinent, nempe, an sit reuera acceptatum? E quarum numero vix putem eximendum intricatum thema, quomodo quis *acceptandi* libertatem alteri detulerit: *VTRVM, volo obligari, si acceptauerit, AN, si acceptatum intellexero?* Et patet, quæri, quid sit in dubio statuendum? *Thomasius*, Vir clarissimus, in *not. ad Huberum de iure ciuitatis L. II. sect. VI. c. III. §. 9.* reciprocum ius dat promittenti & acceptanti, existimans, promissionem non conualescere, nisi acceptans illam cognoscat; igitur & promittentem omnino debere recognoscere, acceptationem similiter esse factam: de quo quamdiu non constaret, ius esse promittenti mutandi animum. *Barbeyracius* contra in notis ad *Grotium* 412. opinatur, promittentem simpliciter ius acceptandi obrulisse, adeoque nec mutationi locum fore, sed expectandum potius, donec reapse approbet, qui cum ei res est. In quo certe abluere a via videtur. Est enim facti, quid fenderit promittens, & an seueram hanc sibi legem dixerit? Nulla hic iuris quæstio occurrit, quæ absolute possit decidi; atque ex consequenti petitio principii est,

est, an variare promittens nequeat? Neque enim irreuocabile ius transferatur prius, quam facta, transacta sunt omnia. Sed nondum acceptauit alter: adhuc aliquid perficiendum restat igitur. Ab imperfecto pacto licet desciscere. Quod in primis urgebat saepe nominatus Ferdinandus Arragonius, cum non staret promissis, interuentu Philippi Austriaci, generi sui, de cedendo regno Neapolitano Ludouico XII. Galliarum Regi significatis. Causabatur enim, nondum innotuisse sibi, an acceptasset delatas condiciones Rex Gallus? mutatamque interea scenam, postquam Nemorensem Gallici, exercitus praefectum bis acie vicit Gonsalvus Dux magnus. Resciuerit ne vero Ferdinandus, quid factum & acceptatum, quid non? aliud est *ζητημα*.

§. XI.

Sicuti vero superuacaneum foret, de iis copiosius hoc loco differere, quos natura prohibet pacisci; ita dispiciendum utique, an exceptio minoris aetatis liberam inter personas locum inueniat? Obduxit eam Eduardus III. Angliae Rex Philippo Valesio, quum iuri suo renunciasse argueretur ipso facto, inuestituram accipiens a Valesio. Sed bene a
Gro-

Grosio observatum, iudicii maturitatem spectari, talemque statum, in quo intelligunt, quid actum, non autem annos abscisse, quos humana iura definiunt. Si quod ætatis momentum ex more regni definitum, quemadmodum in Gallia, Lusitania, Suecia, in quorum primis annus XIV. in altero XVIII. regnandi copia successoribus est facta, illud sane respiciendum a paciscentibus erit. Germania Principes lege civili viuunt, nisi priuilegium habeant.

§. XII.

Sed finge vero, legitimos adesse TUTORES, qui regnum, vel principatum administrent, tanto minor erit dubitatio, gesta, sub obtentu ætatis nondum perfectæ, reuocari minime posse. Constat enim inter omnes, unicuique coeui, adeoque & civili firmiter se obligandi ius esse, tum per se, tum per alium, cuius gesta se probaturum vel *expresse*, vel *tacite* spondet.

§. XIII.

Vnde absurda conclusio est, pupillorum ac minorum beneficia REBUS PUBLICIS competere, si qua pactio in rationem suam redundet. Quod princeps Romani ciuitatibus & municipiis indulgere ius singulare, ex rationis principiis

*Si princeps minor
futura lictor, ex
gere acquiritur, et
non in maiorem, et
enim vel alio oritur
patriæ principis iuris
tutis, vel pupilli
rebus, tamquam
tanquam persona
indulgentiæ debet,
indulgentiæ plane et libere, eo magis,
quoniam, alia gentes nunquam inire
possunt, sedera cum tutoris regni cuius-
dam, si a principe inuentus, dicitur iure
possens statim dissolui*

cipiis cogentibus frustra applicabis ad
ciuitates summa potestate pollentes.

§. XIV.

De ERRORE grauior hac parte &
difficilior disceptatio videtur. Etsi enim
verum est, errorem, quando confodit
& adtingit consensum, nec nostra in-
tercurrit malitia, aut negligentia, actus
reddere ipso iure nullos; tamen cum sit
sæpe obscurissimum, an deuitari potu-
erit error, aliudque intenderit promit-
tens, vel acceptans? atque hic proba-
tiones ferme deficiant, nec iurisiurandi
delatio, aut præstatio, nec testium pro-
ductio inter liberas gentes vsui esse que-
at, hinc regulæ, quas alioquin sequimur,
generales, nihil ferme in applicatione
ad causas dubias decidendas vtilitatis
præstabunt, quia litteræ *potissimum* &
verba spectantur. Nota est disputatio
inter Suecos & Brandenburgicos de
verbis instrumenti Pacis Westphalicæ:
cum terris adiacentibus, quæ Sueci ra-
tione finium *Pomeraniæ* regundorum in
suum emolumentum interpretabantur,
Brandenburgicis aliter a se intellecta ar-
guentibus, quam ferebat Saluius orator
Suecicus. Etiam prouocabatur ad pro-
tocolla & primas tractantium tabulas;
quin testimonia producebantur, vtut
per-

perperam, ceu *Puffendorfius* Lib. III. de R. G. *Friderici Wilhelmi* §. 42. seq. copiose actitata recenset. Nihil hic lucis adfundebant rationes vagæ, quis clarius debuerit loqui? parte vna in alteram obscuritatis atque erroris culpam transferente.

v. Grot. de I. B. & P. Lib. II. c. 12, §. 12.

§. XV.

Quamquam vero *DOLVS* clarius in sensus incurrit; est tamen & ille facti, neque inter gentes præsumitur, sed probandus omnino. Vnde rursus generalia de dolo obseruata parum operabuntur; nisi notissimus sit. Notissimus autem fiet, si foederis & pactorum tabulis non respondeant præstita, ac data; indeque malitia pelluceat, præcesserit, an interuenerit erroremque a parte laesi efficacem genuerit. Cumque fraudis infinitæ obseruentur species atque exempla, hinc iis adducendis merito superfedemus.

§. XVI.

De *METV* ambigue quidem nonnulli respondent, in hoc tamen *Deuotio* ad vnum fere consentiunt omnes, firma esse pacis foedera, etsi ad illa in eunda metu quis sit compulsus. Neque enim

Naturalis officio sibi inuicem succurrere debent homines, quæ ut determinentur pacta sunt introducta, quorum est perfecta obligatio, quam in o. anteb. præsumitur. Ex igitur naturali de non laedendo alio est principium omnium pactorum. Si itaque aliquid continetur in pacto, quod illi non pugnat, per suam naturam pactum in se ipsum in foro interno, licet in foro externo alia rei ratio sit, quoniam in hoc opus est dilucida probatione doli. In iustitiæ ab alio nobis illata. Si conscientia paciscentium semper aliquid relinquitur, quoniam alia datur belli effectus perpetuus.

enim hic metus INIVSTVS occurrit, utpote in quem reciproco consensu certantes conspirant; hinc *metus* adhibitus iniustus nequit esse. Quare mirandum utique, Franciscum I. de metu sibi iniecto tot inania eiecisse verba, cum a *Madriano* pacto resiliret. Nemo enim facile sine *coactione* satisfacit aduersario: ut alia taceam. *Böhmeri D. de except. metus*

§. XVII.

Sed fac, *Principem* non hostem alteri necessitatem iniicere, tum aliud erit dicendum; recteque *Petrus Bælius* redarguit quosdam scriptores Gallos, Francisci insignem probitatem iactanter extollentes, quod is Carolum V. breuiori itinere per Galliam Gandauum contententem non detinuisset captiuum. Neque enim id potuit salua iustitia atque honestate facere; ac, si fecisset, metus hic certe promissiones a Carolo initas ipso iure sufflaminasset: nec, ob coniunctum dolum, stabiles istæ vlllo momento mansissent. Quod & fortissimus *Hunniades* respondit Bosniae Despotæ nefarie magnam pecuniæ summam ab eo, post Varnensem cladem, eius regionem transeunte, extorquenti, ceurefert *Bonfinius* cum *Thurozio* scriptore Hungarø. Nec perfidiæ accusatur recte eiusdem

K 2

Hun-

Hunniadis filius Mathias, Georgio Bohemo solutionem L. aureorum millium sine circumitione negans. Iniuste namque in carcere Podiebradius id auri pondus a Coruino stipulatus est, cum inter ancipitia versaretur, & ad regnum Hungariae vocatus timeret, ne, si non promitteret, detineretur diutius ac spe adipiscendae regiae dignitatis excideret. Merentur inspicere litterae horum Regum, quas CZECHORODIVS in *Marte Moravico* publici iuris fecit: in quibus argumenta videas exposita utrinque.

§. XVIII.

Ac multo minus *Domino* vitio vertendum, si quod SUBIECTIS per vim metumque promissit, servare tenuat. Neque enim illorum est, poscere superbe, minitando, ac terrefaciendo, sed supplicare. De Maria Scotorum Regina eam in rem disserui in dissertatione: *de efficientia metus* cap. II. §. 33. addendumque hoc loco civium *Brugensium* audax facinus Maximiliano I. omnia mala ostentantium, de quo Austriaci & Burgundici scriptores late: indubiumque habendum, irrita uniuersa fuisse, quae Rex Romanorum perduellibus promiserat.

§. XIX.

Aut
Debe
pae
facti
ex
et
ali
rep
in
no d
opu
hust
cor
alig
ad

§. XIX.

Neque enim contra ius naturæ & fidem bonam induci obligatio potest. Quod pariter fieret, si quæ TVRPITER pollicitæ sunt gentes, iniolabili ratione forent obseruanda. Vnde noua exceptio sic paciscentibus suppeditatur *de turpi causa*. Finge igitur foedus inritum de præstandis contra quoslibet auxiliis; ac claret, non obligari promittentem, vt iis opprimatur innocens, aut contra Dominum suum ac Cæsarem copiae submissæ in aciem educantur. Potius hic semper excipitur in vetustis monumentis, aut exceptus creditur. *Græcius l. B. et P. l. x. c. x. §. 9.*

§. XX.

TVRPE vero hoc loco appellatur, quod legibus non solum diuinis, sed & mori bono pactisque contrarium est. Ita Rex lege *fundamentali* adstrictus, aut regnum administrans vsufructuario iure, sine ordinum consensu nihil valide spondet, quod est magni momenti; multo minus firmiter alienat. Quod argumentum solidius fuit, iudicante *J. Boddino* lib. V. de Rep. p. 931. cum Franciscus I. Madritiano foederi repudium mittere cogitaret, quam quod a metu desumebat SELVA Parisiensis Senatus Præses, Zabarellæ Cardinalis futilibus

rationibus innixus. Existimabant namque Burgundi cum Galliarum proceribus, non potuisse sine populi consensione Burgundiam cum Belgii insigni portione in Carolum Austriam transferri. Sicut & Brabantini negabant, Belgii prouincias a Philippo II. sine suo consensu præcituque iure fuisse in *Albertum* Cardinalem & *Isabellam Claram Eugeniæ* translatas. Quod Grotius additis eorum argumentis, belle recenset *Historiarum Lib. VII. p. 324.*

§. XXI.

Eadem in DOMANIIS, seu rebus FISCII ratio est. Illarum enim non *regentibus* tantum dominis ad dignitatem & statum suum conseruandum; verum etiam eorum *successoribus* destinatarum sunt, eoque alienari ex regula minime possunt. At facti sapius quaestio oritur, an hoc istudue prædium fuerit fiscii? an principes Germaniarum habeant domania?

§. XXII.

Nec minus claret, etiam PROCESSES AC POPVLVM vniuersum iniussu PRINCIPIS, sine quo populus omni auctoritate destituitur, vane promittere. Ita Lusitaniarum Rex apud *Marionam* de *rebus Hispanicis* Lib. XXI. cap. XII. quæ
Le-

Aut
Debe
sic
sec
Lex
off
ali
rep
in
no
opu
luff
con
alio
fa

Legati eius iniussu suo de relinquenda Africa polliciti erant, rescidit atque irrita pronunciauit; sicuti & in instrumento Monasteriensi *art.* VIII. legimus statutum, vt vniuersa & singula promissa, contra pacis tabulas inita, nullius momenti & vigoris existimarentur. Neque enim membrâ rei-publicæ contraire publicis legibus queunt; fuitque hoc SOCIETATI BATAUORUM ORIENTALIS INDIAE, quæ alioquin maxime potens est, iniunctum, ne a salute Belgii scederati vnquam sese abalienaret; sed omnes potius contractus & acta sua publicæ rei conuenienter accommodaret.

§. XXIII.

Ac quemadmodum inter priuatos *res aliena* inaniter promittitur; atque de ea sine illius *mandato*, quem res tangit, aut ratihabitione frustra decernitur; ita genti in rem alterius gentis nihil facultatis, aut iuris competit. Quod argumenti *Hispani* potissimum in medium posuere, cum Angli, Franci & Bataui de Monarchia Hispaniæ discerpenda foedus icerent. Paria princeps Elector Brandenburgicus *Fridericus Wilhelmus* imperii proceribus atque ipsi Cæsari occinuit, Pomeraniam ex PLE-

NITVDINE potestatis adimere illi volentibus, (vid. Puffendorfius de R. G. *Friderici Wilhelmi* Lib. II. §. 58. f.) Vnde de potestatis Cæsareæ totiusque imperii plenitudine acris disceptatio. Nec dubitandum, quin, quæ *Hugo* Italiæ Rex de regno Burgundiæ trans Iuram in *Rudolphum* II. Regem Cisiuranum, origine Welphum, audaci ratione transcripsit, neglecto Carolo Constantino, Ludouici Bosonidis filio, omni prorsus firmitudine fuerint destituta.

§. XXIV.

Exinde quoque colligi datur, quousque sese RENUNTIATIONES Principum porrigant. Etsi namque iura sua licita ratione cedunt; non habent tamen illi vel tantillum potestatis, ut liberis factis suo successionem eripiant: siquidem illi iam in viuis existunt. Aliud foret, si renuntiatio suscepta, antequam vitæ huius lucem adspexere postremo nati. Quo circa iterum pellucet, quid de renuntiatione Mariæ Theresiæ Galliarum Reginæ ac Philippi V. Hispaniarum Regis, in regnum Galliæ ac comparate Hispaniæ sit iudicandum? memoratuque dignæ sunt litteræ, quas sub nomine *Filiz Moriz* circumlatas vidimus; in quibus acute disputatur, an suc-

successio in regnum a Parentum arbitrio vlla ratione pendeat?

§. XXV.

Quod vero *magnæ Britannia* Regina nuper pro *Sabaud*o in tabulis pacis *Ultraiectinæ* partim spondit, partim acceptauit, istud vel ob propriam *Reginæ* uoluntatem, vel *mandatum*, vel *ratihabitionem* *Sabaudi*, vel etiam *commissum* firmitatem uideretur accepisse. Neque enim Principes prærogatiuo iure præ hominibus singularibus fruuntur, ut pro aliis acceptent polliceanturque pro lubidine, quantacunque etiam potentia emineant. Sunt eorum pactiones priuatorum promissis similes.

Promissum est acceptatio sunt diuersa quæ in una eadem persona locum habere non possunt. Ergo si cap. non solum iuris naturæ et gentium principii. si ecclesiæ in illa parte acceptandi sunt per esse, et quodammodo promissionem in actum ecclesiæ saltem perfecte obligare sine accedente acceptatione pronuntiat.

§. XXVI.

Quibus licuti solide obligantur; ita temere *REVOGARE* easdem neutiquam queunt.

§. XXVII.

Tantum exponendum, aut obseruandum, quid sit *reuocare*? Neque enim reuocat, qui pactionem implere desinit, quam alter violauit primus. Hoc expeditionis sacre Principes apud *Wilhelmum Tyrium* opposuerunt *Cæsari Constantinopolitano Ioanni*, conquerenti, urbes imperio *Orientis* subtrahi, quas promississent sibi *foederati*,

K 5

§. XXVIII.

§. XXVIII.

Non est item *reuocatio*, si ex post facto sine culpa mea moraliter *impossibile* reddatur pactionis implementum, & me fortunisque meis saluis, effectum dari nequeat. Sic nemo ab altero auxilia promissa iure expetet, qui ipse rebus & militibus suis ad propriam defensionem indiget. Qua excusatione vsi sunt *Hispani*, cum promissum militem vrgeret *Imperator* cum *Statibus* e tabulis *Caroli V.* ratione *Belgicarum* prouinciarum itemque *Burgundiæ*. Nec desunt hac in re aliorum Principum ac Regum exempla.

§. XXIX.

Multo minus perfidiæ crimen attribui illis poterit, qui extrema expectantes sese tandem dedunt, aut a foedere resiliunt. Inest enim omnibus eiusmodi pactionibus tacita conditio, si id sine malo extremo meo fieri queat. Sed prouidendum est, ne quis extrema se dicat expectasse, vbi vtiliores conditiones sibi, quam alteri foederato offeruntur. Quod contra *Anglos* & *Batauos*, qui a *συμμαχία* sine causa recesserunt, tenendum est, quos defendere cum *Hubero de iure ciuitatis* fatagunt nonnulli a violati foederis culpa.

§. XXX.

§. XXX.

Falsum vero prorsus est, licere per leges, vt ne seruentur illis promissa, qui *fidem aliquando tibi, vel aliis fefellerunt, aut etiam hereticis & infidelibus, qui vel eandem nobiscum religionem non profitentur, vel in Christianæ religionis diuersis capitibus diuersas opiniones sectantur.*

§. XXXI.

Priori casu recte arguit Hobbesius, *causam, quæ impedire non poterat, quin pacisceris, non impedire, quin præles, nisi nouus metus appareat, vt in piratis: quod iterum monemus atque iterum.*

§. XXXII.

Posteriori casu non male *Thomæ Aquinatis* dictum vrgetur: *Ius diuinum, quod est ex gratia, non tollere ius humanum, quod est ex naturali ratione.* Tale autem ius etiam illud est, quod per pacta conuenta acquiritur. Idcirco peccauit *Vladislaus Rex Hungariæ*, qui in itæ pacis firmitatem cum *Turcis, Pontificis Romani* instinctu, ex hoc capite impugnauit. Peccant quotidie *Pontificii*: quamuis nonnulli & inprimis *Cardinalis Ossatus* Lib. III. epist. 17. paralogismum agnouerint.

§. XXXIII.

§. XXXIII.

Illud adhuc expediendum restat, quomodo RESTITVTIO IN INTEGRVM in statu libertatis peragatur? Et putarunt nonnulli haud temere, non dari *restitutionem*, vbi ipse actus ob deficientem consensum & ius acceptandi non competens, sit *nullus*. Sed luditur restitutionis in integrum vocabulo. Est enim illa hoc in negotio nihil aliud, quam decepti, aut inique paciscentis declaratio, se, ob euidentem *iniquitatem*, nolle amplius obstringi, præcipue, si arbitri iniustum agnoscant pactum, aut is, qui decepisse arguitur, & arbitros & omnem iustitiæ rationem præfractæ respuat. Quamuis tutius sit, mouere omnem lapidem, vt ipse, per quem læsio & dolus dicitur euenisse, pactiõnem agnoscat nullam, vel arbitrorum iudicio declaret irritam: tametsi rariora occurrunt huius rei exempla. Plurima vero inveniuntur, vbi læsi ipsimet proprio iudicio a pactis recessere, quæ publicis scriptis, ob dolos atque errores intercurrentes, oppugnauere, ceu inualida atque iniqua. Idque ex mero rationis, non autem Romano, aut ullo arbitrario iure deriuandum. Nam quæ Quiritibus innotescebat *restitutio in integrum*, ad nostrum

strum institutum non pertinet, quemadmodum *c. XI. §. 55.* iam animaduersum. Vtitur aliquando vocabulo eodemque sermone; & res, quæ includitur illi, haud raro discrepat ab eo, quod cogitatur vulgo.

§. XXXIV.

Vt vero PACTVM in genere ratione obligationis VNVM est; ita etiam in statu naturæ non apparet diuersum. Quidquid hic differentia occurrit, e varia relatione est, & ad diuersa nomina reducitur.

§. XXXV.

Ita FŒEDVS vocatur conuentio ciuitatum non transitoria: vtut in effectu pactum est.

§. XXXVI.

Et id autem vel ad ea sese porrigit, quæ iure naturæ iam debentur, vel aliquid adiicit. PRVS cum iis non absurde initur, qui latrocinia gentium non habent pro iniustis: cum aliis non est, quod magnopere desideretur.

§. XXXVII.

ALTERVM tum præstationis ac rerum, tum personarum ratione, vel est æquale, vel inæquale.

§. XXXVIII.

VTRVMQVE vel pacis vel societatis

sis. SOCIETAS est vel *bellica*, vel *commerciorum*, in quibus quod legitime promissum & acceptatum, præstandum videtur vtrinque.

§. XXXIX.

In PERSONIS vel *pares* occurrunt, vel *subiecti*, quibuscum pacta seu foedera celebrantur.

§. XL.

Quæ cum PARIBVS ineuntur, vel *ciuitatis* nomine, vel *proprio* conualescunt.

§. XLI.

PRIORA ceteris paribus ad successores transeunt, quia populi approbatione, quem repræsentant Principes, coaluere; eoque Rex nouus, etsi *electionis* iure succedit, resilire ab illis nequit. Sed sunt vero variæ occasiones viæque aliæ, dissoluendi, quod placuit antecessori. Nec diu cogitandum ministris, cum animum incescit lubido, aut postulare videtur utilitas, quomodo elabendi inueniant rimam, vt a promissi vinculo, interuentu alicuius glossæ, sese liberent.

§. XLII.

POSTREMA non semper stringunt successores, quia non populi, sed nomine singulari sunt coagmentata; videndum

dumque tum, an quis *heres* sit defuncti, nec ne?

§. XLIII.

Quæ vero cum *SVBEDITIS* tractant panguntque Imperantes, vel *iure* nituntur, vel *gratia*.

§. XLIV.

VTRAQUE ex ordine sua non destituuntur firmitate. Neque enim in pactis & contractibus, ratione obligationis, inter eos & subiectos aliquid differentia statui debet; certumque habendum, Principes, dum paciscuntur & promittunt, leges ferre nolle; eoque obligatio reciproca nascitur. Vbi obligatio, ibi stabilitas; quæ non, nisi vtriusque consensu, tolli potest.

§. XLV.

Quod aliquos Doctores in transuersum egit, ex male intellecta notione *gratia* processit, itemque *privilegii*. Omne enim *GRATIOSVM* mutationi arbitrariae censent obnoxium: quod peruersum omnino est. Nam & gratuita libere quidem promittuntur, sed postquam promissa, valide sunt seruanda. *PRIVILEGIA* vero non ex omni latere *leges* sunt: accedit sæpe aliquid *pacti*: quod utique ius dat acquirendi: inprimis si cum onere id genus *privilegii* obtigit

tigit ciuibus. An vero, *publicam ob utilitatem*, subruí iterum queant, ad controuersiam vix pertinet: quemadmodum nec ad rem facit, quando *in poenam* priuilegia tolli posse clamitant. Quæritur, an temere fieri istud possit ac sine causa legitima, hoc est, rationi non conueniente, despotica?

§. XLVI.

Nec nocet, *CLAUSVLAM* ordinariè adici, qua mutandi, imminuendi, ac tollendi facultatem sibi reseruant priuilegia indulgentes. Consensio namque, si sit adiecta, tolli posse vniuersa & singula. Sed quid? si non sit adiecta? An latet omni in concessione gratuita intelligiturque? Et non putem, Dicis: more hanc fere sententiam inualuisse. Aio, morem non raro videri morum; ac ratio vero, nostra in disciplina, primas tenet, non autem mos errori innixus ac facinoribus legi aduersantibus comprobatus.

§. XLVII.

Sicuti vero in talibus *priuilegiis* ad clausulam istam; ita in omnibus Principum ac Rerum-publicarum pactionibus ad *modum* promittendi respicitur: de quo in capite antecedenti.

CAP.